

SCHEPPING EN EVOLUTIE. INTRODUCTIE

W. Verboom

Het Darwinjaar (2009) heeft veel los gemaakt. Sluimerende theologische posities inzake de verhouding schepping en evolutie ontwaakten en lieten zich horen. Ze brachten een reeks van vragencomplexen met zich mee. Hoe is de verhouding tussen de natuur en de openbaring van God? Hoe zit het met het gezag van de Schrift en de aard van dat gezag? Hoe moeten we de opvattingen bezien die achter evolutionisme en creationisme liggen? Er is zorg over de vraag: waar blijven we, als het eenmaal gaat schuiven in de uitleg van Genesis 1?

De vraagstelling hoe wij de bijbel moeten lezen in het licht van wat in de schepping kan worden vastgesteld, is niet nieuw. Te denken valt aan de copernicaanse omslag van een geocentrisch naar een heliocentrisch wereldbeeld. Tegen alle empirische waarneming in weigerde G. Voetius mee te gaan met een heliocentrisch wereldbeeld. Het was zijns inziens in strijd met wat de Heilige Geest in de Schrift leert en daarom te allen tijde verwerpelijk. De synode van de Gereformeerde Kerken te Assen veroordeelde in 1926 de denkbeelden van Geelkerken inzake het verstaan van Genesis 3. De discussie gaat voort, het kan niet anders. Het Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk belegde in 2009 een studiedag over deze problematiek en gaf onlangs hierover een handreiking uit.¹ Zeer recent verscheen het boek van Bert van Veluw: *Waar komt het kwaad vandaan?*² Opnieuw wordt aandacht besteed aan de verhouding tussen het historisch verstaan van de zondeval van de mens en evolutionaire gegevens in de schepping.

De thematiek kent diverse aspecten. Bijvoorbeeld: kan datgene wat God zegt in zijn Woord en wat Hij doet in zijn schepping met elkaar in tegenspraak zijn? Het antwoord luidt eenvoudig: nee. Maar is dat wel zo eenvoudig? Wat als zij wel in tegenspraak met elkaar lijken te zijn? Is er licht (Gen. 1:3), zonder lichtdragers (zon en maan)? Een ander aspect is de vraag hoe Genesis 1 zich aandient. Wil dit hoofdstuk natuurwetenschappelijke informatie bieden of wil het de lof op Gods schepping bezingen? Indien dit laatste het geval is, is het dan letterlijk bedoeld, of wil het een literair

-
- 1 *Schepping en evolutie. Een handreiking*, uitgave van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk in Nederland, Apeldoorn 2010.
 - 2 Bert van Veluw, *Waar komt het kwaad vandaan? Over God, schepping, evolutie en de oorsprong van het kwaad*, Heerenveen 2010.

(kunst)werk zijn, waarin een theologische bedoeling uitgewerkt wordt (de kadertheorie bijvoorbeeld)? Iemand als B.J. Oosterhoff zag het zo dat Genesis 1-3 een historische weergave biedt, maar dat het daarbij gebruik maakt van literair-symbolische midelen.

In het gereformeerd protestantisme wordt beleden dat de Schrift goddelijk gezag heeft. Zij is het onfeilbare Woord van God. Wat betekent het precies als we dat belijden? Brengt ons dat bij de theorie van de 'inerrancy' van de Bijbel. Dat lijkt me geen recht te doen aan het eigensoortig (geestelijk) gezag van de Schrift. Maar hoe zit het dan? Een gereformeerd theoloog wil voor alles trouw zijn aan het Woord van God. Maar hij wil ook trouw zijn aan de roeping ten aanzien van het onderzoek van de schepping. Hij wil in zijn geloof ook zijn verstand gebruiken. Ziedaar de reden dat er sprake is van een spanningsveld in het geloofsleven van menig gelovige onderzoeker. Velen onder ons ervaren de verhouding schepping en evolutie als het omgaan met botsende waarheden, als een worsteling, een zoektocht. Dat is ook het geval met de auteurs van dit themanummer over schepping en evolutie. Ze doen daarvan op integere wijze verslag in de hoop anderen een helpende hand te bieden. Ze geven eerlijk aan met verlegenheden te zitten. Maar toch zien ze ook wegen om verder te komen. Behalve enkele redactieleden werd aan andere scribenten, die op dit terrein expert zijn, gevraagd mee te denken: M.J. Paul, K. van Bakkum en G. Kwakkel.

De opzet van dit themanummer is als volgt: In het eerste artikel gaat M.J. Paul in op de verhouding tussen de orthodoxe uitleg van Genesis 1-3 en het moderne wereldbeeld. Hoe verhoudt zich de traditionele uitleg tot nieuwe exegetische inzichten en hermeneutische beslissingen? K. van Bakkum en G. Kwakkel bespreken alternatieven vanuit een orthodox protestantse schriftvisie voor de exegese van Genesis 1-3. (zoals de tijdperken theorie en de kadertheorie) H. van den Belt gaat vervolgens in de leer bij de geschiedenis. Hoewel deze nooit als zodanig normatief kan zijn, kan kennis van de geschiedenis wel helpen om in het heden een positie te bepalen. Dat blijkt uit zijn conclusies. Soms worden daardoor actuele vragen en oplossingen gerelativeerd, maar meestal wordt het belang van een zorgvuldige formulering en positiebepaling juist geaccentueerd. G. van den Brink ontvouwt tenslotte in het laatste artikel enkele systematisch-theologische overwegingen. Welke wissels gaan er om als gekozen wordt voor een alternatieve lezing van Genesis 1-3. Cruciaal is de vraag wat onopgeefbaar is voor het christelijk geloof. Hij schrijft bijvoorbeeld: De zonde is niet-oorspronkelijk, maar corrupteert het goede leven zoals God het bedoeld heeft. De zonde is niet inherent aan de schepping (wat de mens ervoor zou verontschuldigen, en Gods toorn erover onbegrijpelijk zou maken!), maar gaat terug op een stap die de mens zelf gezet heeft, ooit, wanneer en waar dan ook maar. De zonde is dus niet-oorspronkelijk, en corrupteert het goede leven, zoals God het bedoeld heeft.' (p. 366)

O. Noordmans schreef eens: 'Wij moeten dus (...) de schepping niet als een quasi-oneindigheid of -eewigheid zoeken te benaderen. De miljoenen jaren van de sterrenkunde en de biologie laten wij rustig zwemmen. Wij houden ons om en na bij aan de ouderwetse zesduizend jaren, waarmee wij, praktisch gesproken, in de bijbel te maken krijgen. Wij houden ons dicht bij het kruis. Met die enkele duizenden jaren hebben wij

al genoeg te stellen. De andere kunnen wij aan God overlaten.’³ Een uitspraak als deze kan ons bewaren voor te veel kramp.

Het is de wens van de redactie dat het doel van ons tijdschrift voor gereformeerde theologie, namelijk er te zijn ten dienste van kerk en geloof in de hedendaagse cultuur, in dit themanummer op bescheiden, maar positieve wijze benaderd wordt. *Tolle lege*.

3 O. Noordmans, *Verzamelde werken*, deel 2, Kampen 1979, 246.